

Ailesi

Mahmud Sami Ramazanoğlu, 1308 (1892) yılında Adana'da Tepebağ mahallesinde dünyaya gelmiştir. Babası "Ramazanoğulları" diye bilinen aileden Müctebâ Bey, dedesi Abdurrahman Bey, büyük dedeleri İshak ve Hüseyin Efendilerdir. Annesi ise Ümmügülsüm Hanım'dır. Sami Efendi'nin büyük dedesi Abdülhâdi Bey'in tespit ettiğine göre, Ramazanoğulları'nın aslen Türklerin Oğuz boyunun Üçoklar kabilesinden olduğu ve Nureddin Şehid yoluyla sahabeden Hâlid b. Velid (r.a.) nesli ile münasebeti olduğu anlaşılmaktadır.

İsmi tarihteki Ramazağulları Beyliği'nden alan bu aile, Adana'da geniş arazileri ve dükkânları olan varlıklı bir aileydi. Ancak Mahmud Sami Efendi bu mirastan bir şey almamış, hayatı boyunca el emeği ile çalışıp geçimini temin etmiştir. Adana'da bulunduğu dönemde bir kereste ticaret-hanesinde, İstanbul'da bulunduğu dönemde ise bir nalbur dükkânında muhasebe defterleri tutmuştur.¹

Şöyle bir menkıbe nakledilir:

Bir gün salih bir zat, evlerinin kapısına gelerek, hizmetçi kadın vasıtasıyla muhtereme valideyi (Sami Efendi'nin annesini) kapıya çağırır. Her ne kadar valide hanım: "Kızım, ne isterse ver!" tembihinde bulunsada ziyaretçi: "Hayır muhakkak kendisi ile görüşmem lazım!" diye ısrar edince, mecburen kapının arkasına gizlenerek: "Buyurun!" der. O salih zat: "Kızım, hamile olduğunu biliyor musun? Senin vasıtanla büyük bir insan dünyaya gelecek ve sol eğe kemiği üzerinde büyükçe bir ben bulunacak, uzun müddet

İslam'a hizmet edecek. Bu müddet zarfında haram ve helale dikkatli ol ve ismini de Sami koy!" müjdesini verir ve teberrüken bir gömlek ister. Gömlek getirilinceye kadar ortadan kaybolur.²

Sami Efendi'nin ismi bu şekilde konmuş olur. 1934'teki soyadı kanunundan sonra "Ramazanoğlu" soyadını alır. Nüfus kağıdında "Sami Ramazanoğlu" yazmaktadır. 1951 senesinde Adana'dan İstanbul'a göç ettikten sonra kendilerine Fahr-i Kâinat Efendimiz tarafından rüyada "Mahmud" ismi verilmiş ve icazetli halifeleri Adanalı Hacı Hasan Efendi'ye: "Fakire bundan sonra Mahmud Sami denilmesini ihvana ve dostlara bildiriniz, bize böyle emrolundu." buyurmuşlardır.

Hayatı

Adana'da dünyaya gelen Mahmud Sami Ramazanoğlu ilk ve orta eğitimini Adana'da tamamladıktan sonra yüksek tahsil için İstanbul'a geldi. Dârülfünûn Hukuk Fakültesi'ni birincilikle bitirdikten sonra askerlik hizmetini İstanbul'da yedek subay olarak yaptı. Hukuk Fakültesi mezunu olmasına rağmen, kul hakkından endişe ettiği için bu mesleği icra etmedi. Bu dönemlerde (1912-13'lü yıllarda) tasavvufa yöneldi. Önce Gümüşhaneli dergâhında bir müddet erbain (kırk gün ibadete yoğunlaşma) ve riyazet (perhiz) ile meşgul olduktan sonra, arkadaşı eski Beşiktaş Müftüsü Fuad (Çamdibi) Efendi'nin babası Rüşdü Efendi'nin tavsiyesiyle

Sami Efendi'nin Düşünce Dünyası

Gerçek Tahsil Mârifetullah (Allah'ı Tanımak)

Mustafa Alemdar Efendi'nin dükkânına bir mürit gelir. Sami Efendi'nin hem duasını almak hem de yeğenlerini tanıştırmak ister. El öperken:

“Efendim! Bu delikanlılar Amerika'da okudular. Mühendis oldular. Dualarınızı istirham ederiz.” der.

Sami Efendi de onlara:

“Fakir de Dârü'l-Fünûn (sonraki adıyla İstanbul Üniversitesi) mezunuyum. Asıl tahsil mârifetullah (Allah'ı tanıma) tahsilidir.” diye cevap verir.³⁷

Dünyevi ilimler Allah Teâlâ'yı bilmeye, tanımaya köprü olmalıydı. Asıl tahsil mârifetullah ilmine sahip olmaktı. Allah'ın azametini, büyüklüğünü kalpte her an duyabilmektir. Bunun için bir eğitim gerekliydi. İşte Allah dostları her fırsatta sevdiklerini bu eğitime yönlendirirlerdi.

Zikir Hassasiyeti

Sivaslı Mehmet Koç Bey askerliğini Adana'da yapmıştır. Haftalık izin gününde bir başka asker arkadaşıyla beraber Sami Efendi'nin çalıştığı kereste ticarethanesine giderler. Orada kendilerini ziyaret edip manevi ders (zikir) almak istediklerini söylerler. Sami Efendi onlara: “İstihare yapın!” der. Mehmet Koç Bey istiharesinde şunları görmüştür: Kendisi bir denizin kıyısında dururken karşıdan iki tane gemi gelir. İlk gelene binmek ister fakat engel olunur ve kendisine: “Siz arkadan gelen Sami Efendi'nin gemisine bineceksiniz.”

denir. İstiharesinde böyle net bir rüya görünce hemen vakit kaybetmeden ziyarete gider. Sami Efendi bu istiharesini dinleyince ona dersini tarif eder. Mehmet Koç Bey derslerini büyük bir zevkle yapmaya başlar. Zikirden aldığı haz ve gençlik heyecanıyla olacak ki, zikir adetlerine riayet etmez. Daha çok zikir yapayım düşüncesine kapılır, verilen adedi kendiliğinden artırır. Birkaç hafta sonra tekrar ziyarete gittiğinde Sami Efendi ona şu tenbihatta bulunur:

“Mehmet Efendi kardeş! Bu yolda fazla zikirle insan terakki etmez (ilerlemez). Emre itaatle terakki eder. Size ne verildiyse onu çekin. 500 adet verildiyse o kadar çekin.”

Mustafa Eliboyalı Efendi, Sami Efendi’yi ziyaret etmek için İstanbul’a gider. Erenköy’de Mehmet Öztürk Efendi’nin evinde sohbetে katılır. Sonra özel olarak bir görüşme yaparlar. Sami Efendi ona dersinin nerede olduğunu ve adedini sorar. Mustafa Eliboyalı Bey dersinin nerede olduğunu ve adedini söyledikten sonra, Sami Efendi şöyle der:

“Az ateşle yemek pişmez. Letâiflerin gelişmesi için bu zikir az. Gayret edelim, çok zikredelim. Şaban Efendi’ye söyleyin zikrinizin adedini artırsın.”

Sohbete Verdiği Önem

Sami Efendi’nin irşat hayatı âdeta sohbet üzerine bina edilmişti. Yaşadığı dönemin şartları icabı, umumiyetle evlerde yapılan bu sohbetlere her kesimden insan katılırdı. Sohbetlerinde tarifsiz bir manevi iklim oluşurdu. Kendisi her fırsatta sohbet ettiği gibi manevi evlatlarına da

Mahmud Sami Efendi'ye birisi televizyon hakkında soru sorunca o: "Kalbi meşgul eder, huzura mânidir." diye cevap vermiştir.⁴

Zor Zamanda Mücadele

Mahmud Sami Efendi 20. yüzyılın başlarında Türkiye'de dinî faaliyetlerin yasak olduğu baskıcı bir dönemde yaşamış olmasına rağmen sohbet ve halkı irşattan geri durmamış, cesaretle bu manevi hizmetleri yürütebilmiştir. O dönemde İslam'a hizmet eden diğer hocaefendiler de aynı şekilde büyük bir risk alarak canları pahasına İslam'ı anlatmaya devam etmişlerdir.

Yunak Müftüsü Süleyman Efendi bir gün Mahmud Sami Efendi'ye şöyle sorar:

"Efendim, Said Nursi Hazretleri o karanlık günlerde nasıl korkusuzca cihada devam etti?"

Mahmud Sami Efendi şöyle cevap verir:

"Bir insanın Allah korkusu her tarafını kaplarsa, diğer korkular onun bedenine girmeye yer bulamaz."

Sami Efendi Adana'da sohbet ve vaazlar ile halkı irşada başlayınca dönemin baskıcı rejimi tarafından takibe alındı. Dinî faaliyetlerinden dolayı onu şikâyet edenler de oldu. Bunun üzerine "Memleketimi terk eder, kimsenin incinmesini, zarar görmesini istemem." diyerek 1951 senesinde Adana'da her şeyini bırakarak aile efradıyla İstanbul'a göç etmiştir.⁴⁵

Adana'da bulunduğu dönemde bir gün meyhanecinin biri içip sarhoş olur, Sami Efendi'yi öldürmek gayesiyle onun geçeceği bir yere gizlenir. Kamasını eline alıp beklemeye

başlar. Sami Efendi oradan geçerken tam saldıracağı anda Sami Efendi o sarhoşa: “es-Selâmu aleyküm.” der. Adam donup kalır, elindeki kaması da yere düşer, emeline ulaşamaz.⁴⁶

Sami Efendi'nin Vefatı

Mahmud Sami Efendi'nin son günlerini müridi ve halifesi Mûsâ Topbaş Efendi şöyle anlatır:

“1976 yılının sonbaharı idi. Muhterem Üstad Hazretlerinin Erenköy'deki devlethanelerine giderek hem ziyaret etmek hem de zamanın gönlümüze bıraktığı keder ve sıkıntıları onun feyizli nazar ve sohbetleri sayesinde izale ederek huzura kavuşmak arzusu duymuştum.

Güler yüzle huzurlarına kabul buyurmuşlardı. Hiç ziyaretçi yoktu. Münferit olarak bazı nasihatlerini müteakip, kapalı olan odanın kapısına bakarak -kapıya bakmak mahrem işareti idi:-

‘Medine-i Münevvere’ye hicret göründü, bir daha dönmemek şartıyla! Yalnız aramızda kalsın, kimse duymasın!’ buyurdular.

Aradan altı ay kadar bir vakit geçmişti. Aynı arzularını muhtereme validemize ve hane halkına tekrarlamışlardı. Hicret için bir taraftan aile fertlerini ikna etmişler, bir taraftan da tahakkuku için Allahu zü'l-celâl ve'l-kemâl Hazretlerine dua ve niyazda bulunmuşlar ve çıkış muamelelerinin takibi için de lüzumlu yerlere müracaatta bulunmuşlardı.

Eserlerinden Seçmeler

Mahmud Sami Ramazanoğlu Efendi Arapça ve Osmanlıca eserlerden bilgiler derleyerek yeni eserler kaleme alır, Osmanlı harfleriyle ve Türkçe olarak kaleme aldığı bu eserlerini önce evinde ailesine, sonra sohbetlerde müritlerine okurdu. Defterler hâlindeki el yazısı bu eserler sonraları yeni harflere çevrilip basılmıştır. Bu eserlerden aşağıda yapılacak bazı nakiller, Sami Efendi'nin düşünce dünyasını daha iyi tanımaya vesile olacaktır.

Ehl-i Sünnet Yoluna Uymak

“Öğütlerin hülasası ve nasihatlerin özü şudur: Dindar ve İslami hükümlere hassasiyetle riayet eden kişilerle ünsiyet (dostluk) kurarak beraberliği temin et! Dindarlık ve şeriate bağlılık da ancak Ehl-i sünnet yoluna tabi olmaya bağlıdır. Zira kıyamet günü kurtuluşa erecek olan grup onlardır. Bu gibi istikametteki müminlere tabi olmadan kurtulmak imkânsızdır.”⁴⁸

Dinî İlimleri Tahsil

“Ey birader! Vakit ahir zamandır. Din zayıflamış, sünnet terk edilmiş, bidatler ise her tarafa yayılmıştır. Böyle karanlık bir devirde, en mühim şey olan akait ve diğer dinî ilimleri tahsil etmeye gayret eylemek zaruridir.”⁴⁹

“Her belde ve her kabiledede dinî meseleleri talim edecek bir âlimin bulundurulması farz-ı kifâyedir. Eğer bulundurulmazsa oradaki halkın hepsi günahkâr olur. Fakat her müminin ilm-i hâlini, yani kendini ilgilendiren dinî hükümleri

öğrenmesi de farz-ı ayn olduğundan, bunları öğrenmeyen kimse günahkâr olur. Çünkü İslam diyarında cehalet, mazet sayılmaz.”⁵⁰

Temiz Kalp

“Kalb-i selimin üç alameti vardır:

- 1) Hiç kimseye eziyet etmemek,
- 2) Hiç kimseden incinmemek,
- 3) Bir kimseye iyilik yaptığında ondan bir karşılık ve mükâfat beklememek.”⁵¹

“İnsan bedeni, türabidir, toprağa mensuptur. Yemek içmek, uyumak ve şehvet gibi işler itibarıyla diğer mahlukat ile aynıdır. Ama ruh itibarıyla da nuranidir. İnsanda nefsanî arzular galip olursa, Allah’tan uzaklaşır, ruh âlemi incelik, zarafet ve derinliğini kaybeder, kalp kararır... Fakat insanda ruhani hayat galip olursa, Allah’a yaklaşır, kalbi de bedeni de nurlanır.

Bunun için kalbi tasfiye ve tezkiye etmek, yani nurlandırmak lazımdır. Kalp temizlenmedikçe nurlanamaz ve bu hâlde insan asla kalbî hastalıklardan kurtulamaz...

Bir ağacın kökünde çürüklük varsa, onun alameti dallarında ve yapraklarında belli olur, meyvesinde görülür. Kalpte de hastalık, çürüklük olursa beden her uzvunda ve her işinde onun eseri ve zararı görülür. Onu tedavi etmek lazımdır.

Kalbin tedavisi, ruhun mensup olduğu Allah’ı zikretmekle yapılır. Kalbin hastalığı, zikrullah ile temizlenir.”⁵²

Tasavvuf ve Mürşidin Lüzumu

“Tarikat, şeriatin hadimidir (hizmetçisidir). Abdest, temizlik ve taharet namaza hazırlık olduğu gibi, tarikat da kalbi temizleyip huzura hazırlar.”⁵³

“Bedenî hastalıklardan şifayâb olmak (iyileşmek) için bir tabibin teşhis ve tedavisine ihtiyaç olduğu gibi; kibir, haset, dünya sevgisi gibi kalbî hastalıkların tedavisi için de bir manevi tabibin tedavisine daha fazla ihtiyaç olduğu hakikatinden gaflet edilmemelidir.”⁵⁴

Tasavvufi Eğitim (Seyr u Sülûk)

“Seyr u sülûkün (tasavvufi eğitimin) sırası şöyledir: Vâris-i enbiyâ olan, şeriat, tarikat, marifet ve hakikat ehli bulunan bir mürşid-i kâmile intisap edilir (bağlanılır). Vereceği evrad ve ezkâra (zikir ve dualara) ihlasla devam edilir. Sohbet ve hizmetine devamla bütün nasihatlerine riayet edilir. Özellikle zikre dikkat ile merhale kat edilir. Allah zikrinin ‘kalp’te yer etmesi yani veled-i kalp zuhur etmesi lazımdır. Sonra ‘ruh’a, oradan ‘sırr’a, oradan ‘hafî’ye, oradan ‘ahfâ’ya, oradan ‘nefs-i nâtika’ya, oradan da vücudun ‘zıkr-i küll’e yani ‘zıkr-i sultânî’ye intikali gerekir. Böylece bütün göğsü ve vücudu hücrelerine kadar zıkrullahın feyzi sarmalıdır. Bu aynı zamanda sadrın inşirahıdır.

Bunlardan sonra ‘nefy ü isbât’ dersleri gelir. Bu, kelime-i tevhid ile nefes almadan usulüne göre yapılıır.

Sonra sıra ile:

‘murâkabe-i ehadiyyet’ (‘Kul huvAllahu ehad...’ İhlâs suresi, 112);

Allah'tan Başkasına Güvenmek

“Mâlik bin Dinar'dan rivayet olunduğuna göre: Yûsuf (a.s.) şarabdâra: ‘Beni efendinin yanında an.’ deyince Allah Teâlâ buyurdu ki:

-Ey Yûsuf! Benden gayri vekil edindin. Ben de senin hapsini uzatacağım. Yûsuf ağlayıp dedi ki:

-Ey Rabbim, hü zün ve belaların çokluğundan, kalbime kasvet gelmiş. Bundan sonra benden böyle bir kelime sũdũr etmez.

Hasan-ı Basrî bu ayeti her okudukça ağlar ve derdi ki:

-Başımıza bir iş gelince insanlara koşuyoruz. Bu hâlimizle akıbetimiz ne olacak?”⁸³

Cennet Ucuz Deđil

İbrâhim bin Edhem'den hikâye olunduğuna göre, bir gün hamama girmek istemiş, sahibi ücretsiz sokmamıştı. İbrâhim ağladı ve:

-Şeytan evine (hamama) ücretsiz sokmuyorlar, enbiya ve siddikler evine (cennete) nasıl olur da ücretsiz sokarlar, dedi.”⁸⁴

Günah

“Sehl İbn-i Abdullah et-Tũsterî der ki:

Allah bir kulunu sevdiği zaman günahını kendi gözũne büyük gösterir ve ona tevbe kapısını açar, bu kapı Allah ile üns (dostluk) bahçelerine açılmıştır. Bir kula da gazap ettiği vakit günahını kendi gözũnde küçük gösterir, onu türlü belalarla tedip (terbiye) eder, fakat günahını küçük görme belasına tutulduğu için öğüt almaz ve hüsrânını intaç eder (neticelenir).”⁸⁵

Sekiz Nasihat

“Lokmân (a.s.) dedi ki: Dört bin nebînin kelimelerini tetkik ettim, onlardan sekiz kelam seçtim:

- 1) Namazda iken kalbini,
- 2) Başkasının evinde iken gözünü,
- 3) Bir cemaat içinde iken dilini,
- 4) Sofrada iken elini, muhafaza et.
- 5-6) İki şeyi unutma: Allah’ı ve ölümü.

7-8) İki şeyi unut: Başkasına yaptığın iyiliği ve başkasından gördüğün kötülüğü.”⁸⁶

Züht ve Kanaat

“Hasan-i Basrî (rahimehullah):

‘Ben sabiyy-i mürâhık (aklı eren çocuk) idim. Ezvâc-ı nebînin (Hz. Peygamber’in hanımlarının) evine girdim. Odalarının tavanına elim ulaşırdı. Ezvâc-ı tâhirâtın vefatlarından sonra Ömer bin Abdülazîz oralarını Mescid-i Nebevî’ye dâhil eyledi. Onlar, Mescid-i Nebevî’ye dâhil edilmek üzere yıkılırken ağlayanlardan fazla ağlayan görmedik. Ne olaydı yıkılmasa idi de insanlar buralarını görüp de nebîlerinin rızasına göre evlerini mütevazı yapsalardı. Elinde bütün dünyanın hazineleri bulunan Nebî (s.a.v.)’in ve ailelerinin dünyada nasıl yaşadıklarını tahayyül (hayal) etselerdi.’ der.

Kişinin para sarf ettiği yerlerin en kötüsü binalardır. Halife Harun Reşid yüksek bir köşk yaptıınca Behlül ona mektup yazıp:

-Ey Harun, çamuru yükselttin, dinini alçalttın, kendi malından yaptıysan israf ettin, Allah müsrifleri sevmez. Başkasının malıyla yaptıysan zulmettin, Allah zalimleri de sevmez, dedi.”⁸⁷

SONUÇ

Mahmud Sami Ramazanoğlu 20. yüzyılın savaşlar, işgaller ve din üzerine baskılar ile hatırlanan çalkantılı dünyasında yaptığı sohbetler, yazdığı eserler, yetiştirdiği talebeler ve müritleri ile zamanında iz bırakmış, zor günlerde umut aşlamış, aldığı İslami-tasavvufi eğitimi sonraki nesillere başarıyla aktarabilmiş bir gönül eridir.

Batı'da ve Türkiye'de ateizmin revaçta olduğu 20. yüzyılda Türkiye'de geleneksel İslami eğitimi ve irşat faaliyetlerini zor da olsa devam ettirmek isteyen belli merkez şahsiyetler vardı. Bu mühim şahsiyetlerin öncelik verdiği faaliyetler, birbirini tamamlayıcı mahiyet arz ediyordu. Ahıskalı Ali Haydar Efendi ve sevenleri fıkıh ilmine daha fazla önem verirken, Mehmed Zâhid Kotku Efendi ve sevenleri hadis ilmine, Süleyman Hilmi Tunahan Kur'an eğitimine, Said Nursi de akait (inanç) konularına daha fazla önem veriyor, böylece her biri insanları ateizm ve dünyevileşme fırtınasından korumaya çalışıyorlardı. İşte bu dönemde Mahmud Sami Ramazanoğlu Efendi de tefsir ilmine ve sahabe hayatına özel bir önem vermiş, eserlerini daha ziyade bu çizgide kaleme almıştır.

Sami Efendi'nin şeriat, haram-helal ve mahremiyet hassasiyeti, bu konularda gevşemelerin başladığı bir döneme denk geldiği için ayrı bir önem arz eder. Tasavvufi eğitimden de taviz vermeyen Sami Efendi her türlü zorluğa rağmen